

Personages

Jo Steeghart *actrice uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet*

Wim Bouwvoet *acteur, eveneens uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet*

1

*Toneel: lawaai. Geluiden van een verbouwing en van een boom die wordt omgehakt. Instrumenten worden gestemd. Gekletter van regen. Fluitmuziek. Een tafel die voor de helft zwart en voor de andere helft wit geschilderd is. Daarnaast een stoel, halfblauw, halfgeel, en nog een stoel die halfrood, halfgroen is. Een badkuip vol afwas. Een ladekast waar niks in zit behalve laatjes. Aan het plafond hangen drie lange blanco banen rijstpapier. Jo staat links van het rijstpapier met een emmer water. Wim komt rechts op met een kruiwagen vol los zand. Op de grond liggen hun bovenmaatse, stijve kostuums klaar, alsmede twee eveneens bovenmaatse maskers, voorstellende een man en een vrouw. Verder: een behaaglijk snorrend radiatortje, met daaroverheen een handdoek. Drie grote kamerplanten (kamerplant 1, kamerplant 2 & kamerplant 3). Wim actief & beweeglijk (lopen, dingen oppakken en bekijken, op, af etc.), Jo in ruste (staat, zit of ligt) (dit wordt in het tweede deel omgedraaid).
stilte*

wim *wanhopig* Maar, schatje, ik weet toch dat ik van je hou!

jo *nuchter* Ja hoor, liefje, als geen ander van een ander. Maar hoe kan ik nou weten wat jij weet? Misschien zeg je maar wat. Ik weet niet wat er in jou om gaat. Ik kan toch moeilijk zeggen: jij weet dat het zo is, maar het is niet zo?

wim *aarzelt* Ik weet het niet hoor... Het blijft moeilijk. En dan?

jo Dan zeg ik iets in de trant van: je kunt je ogen niet sluiten voor de werkelijkheid. En dan zeg jij:

wim Ik ben helemaal doorvoed van werkelijkheid. Ik kan geen werkelijkheid meer zien.

jo Wat wil je dan, liefje?

wim Ik wil hier weg. *Hij gaat. De kruiwagen laat hij staan.*

jo *zet het emmertje op de grond en gaat aan tafel zitten* Niet schrikken hoor. Dat heeft-ie wel vaker. Thuis ook. Hij wil er gewoon heel vaak niet zijn. En niet éven niet, maar

hélemaal niet. Het is erger als hij blijft en in zichzelf wegkruipt. Dan is-ie eigenlijk afwezig dan wanneer hij er niet is. Dus ik laat hem maar. Hij komt wel weer terug. Wat dat betreft is het net een boemerang.

wim *roept, uit de coulissen* Zei je iets?

jo Nee hoor, ga nou maar. Gisteren deed-ie het ook. Bleef wel een uur weg. Als-ie dat nu weer doet... Dan zijn we mooi in de aap gelogeed met z'n allen. Maar dat doet-ie niet. Nu gaat het erom. Het is voor het echie. Geen idee waar hij uithangt. Misschien heeft-ie wel een geheime hobby. Pleegt-ie lustmoorden in het park. Vergrijpt-ie zich aan kleine kinderen achter de kleuterschool. Je weet het niet. *stilte* Geluk is niet-weten. *stilte* Onze relatie is gebouwd op niet-weten. *stilte* Wij zijn heel gelukkig. *stilte* Maar hij komt wel weer terug. Hij komt wel weer terug. *lawaai van de overlast* Ik hoor hem al. Ik weet al precies wat-ie gaat zeggen. We zijn goed op elkaar ingespeeld.

wim *komt terug* Is het nu eens...

jo Zie je wel? We zijn nog niet eens...

wim Afgelopen?

jo Begonnen.

wim Misschien...

jo Misschien...

wim Zeg dat nog eens.

jo Misschien...

wim *terzijde* Je kunt verliefd op iemand worden om de manier waarop hij of zij een woord uitspreekt. Of omgekeerd natuurlijk, je kunt ook een vreselijke afkeer van iemand krijgen om de manier waarop hij of zij een woord uitspreekt.

jo Misschien...

wim Iedereen heeft één woord dat helemaal met hem of met haar samenvalt, dat je hele leven samenvat, waar je hele leven omheen lijkt te draaien. Daar hebben ze in Japan een mooi woord voor: 'kakekotoba!' Het cruciale woord in een toneelstuk. Bij mij is dat...

jo Misschien moeten we ons eerst even voorstellen. Dat is wel zo netjes. Je kunt niet zomaar met de deur in huis vallen, vind ik. Ben je het daar mee eens? Ik vraag het maar, want wij zijn het heel vaak niet eens, geloof ik.

wim Als ik het ergens niet mee eens ben, dan zeg ik dat wel. En als ik wat te vragen heb, dan doe ik dat ook wel, tussen de bedrijven door. Ik ga ervan uit dat jij het wel weet als ik het niet weet. Jij bent ook zo ervaren, hè?

jo Goed dan.

wim Begin dan.

jo Jij onderbreekt me altijd. Ik kan werkelijk niet één zin afmaken. Zullen we ons nou even

voorstellen? Het is een kwestie van vertrouwen, van beleefdheid. Voor mij.

wim Maar dan kunnen we de rollen net zo goed omdraaien.

jo Hoezo?

wim Als dat alles is. Beleefdheid... Dan maakt het toch niet zo veel meer uit wie je voor je hebt?

jo Nou, goed. Mij best. Ik ben jou en jij bent mij. Stel me maar even voor.

wim Ik ben de actrice Jo Steeghart, uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet.

jo En ik ben de acteur Wim Bouwvoet, ook uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet.

wim Mooi. Helder. Vooruit dan maar. Het begint met twijfel. Ik twijfel aan alles. Jij twijfelt aan alles. Je weet niet eens meer wie ik ben. Je weet niet eens meer of je me nog wel aardig vindt.

jo *wanhopig* Maar, schatje, ik weet toch dat ik van je hou!

wim *nuchter* Ja hoor, liefje, als geen ander van een ander. Maar hoe kan ik nou weten wat jij weet? Misschien zeg je maar wat. Ik weet niet wat er in jou om gaat. Ik kan toch moeilijk zeggen: jij weet dat het zo is, maar het is niet zo?

jo *aarzelt* Ik weet het niet hoor... Het blijft moeilijk.

wim Ja, nee, zo komen we er niet uit. Wat ik nog niet helemaal scherp heb, is wat de situatie nou eigenlijk is. In concreto. In abstracto ook niet trouwens.

jo Er wordt verbouwd bij de burens. Het lawaai is niet te harden. Daarom zijn we even een wandelingetje gaan maken. Onderweg praten we over het nieuwe stuk dat we gaan spelen, getiteld 'Het goedgehumte koppel.' Het is gebaseerd op een oud Japans toneelstuk. No⁻-theater. Hebben we altijd al een keer willen doen, al sinds de toneelschool, maar het kwam er nooit van. Nu hebben we de tijd. De kinderen zijn het huis uit, behalve de jongste maar die leidt een wat schimmig bestaan op de middelbare school. *pauze, kijkt uit het raam* Intussen is het gaan regenen. Pijpenstelen. En dus gaan we terug, terug naar huis, helemaal doorweekt. Jij en ik met ons tweeën in de regen onderweg naar huis. Misschien moet ik er ook nog even bij vertellen dat we straks bezoek krijgen. We krijgen straks bezoek van uitgerekend de burens die nu zo aan het verbouwen zijn. Om kennis te maken. Het stuk gaat over hun.

wim Pardon?

jo Over hun. Over de nieuwe burens. We trekken het uit het oude Japan naar het heden en naar Hellevoetsluis aan de Haringvliet. Naar het hier en nu van ons.

wim O nee, hè. Daar heb ik zo'n hekel aan. Kunnen we net zo goed een Shakespeare uit de kast trekken. Laten we het zich afspelen in het Witte Huis of in het gangstarapmilieu en klaar is Kees.

jo We moeten roeien met de riemen die we hebben. We moeten het klein houden. We zijn

maar met z'n tweeën. *Ze doen alsof ze lopen.* We zijn nu thuis.

wim *loopt naar de tafel* We zijn nu thuis. We houden het klein. Ik snap het.

jo We zijn nu thuis. Over drie kwartier, vijftig minuten, een uurtje maximaal staan ze op de stoep.

wim Kunnen we ze niet afzeggen? Zo te horen zijn ze nog wel even bezig.

jo Daar is het al veel te laat voor. Ze komen, of je dat nou leuk vindt of niet. Je kunt erop wachten. Echt. En ik heb alles al in huis. Je bent zeiknat. Pak de handdoek maar, dan zal ik je even afdrogen.

Hij pakt de handdoek van het radiatortje en begint haar af te drogen.

wim Fijn is dat. Dit.

jo Ja.

wim Wij hadden vroeger van die harde handdoeken thuis.

jo Ja. Er is veel veranderd.

wim *houdt op met afdrogen en begint weer rond te lopen* Maar hoe zit dat nou? Net zeg je nog dat je me niet eens meer aardig vindt.

jo Dat heb ik helemaal niet gezegd. Dat zei jij. Dat was jouw tekst.

wim Okee, flauw hoor, ik heb gezegd dat jij dat hebt gezegd. Maar wat heb je dan wel gezegd als je niet hebt gezegd wat ik zeg dat je gezegd hebt?

jo Ik heb gezegd dat ik niet meer weet wie je bent. Dat is heel wat anders. Ik weet niet wat er in je omgaat. Hoe jouw hersens werken. Ik kan er niet meer bij. Ik ken je niet meer. Dat heb ik gezegd. Waarom loop je de hele tijd weg?

wim Je maakt overal zo'n probleem van. Je maakt het zo zwaar. Terwijl er volgens mij niks aan de hand is. Af en toe moet ik er gewoon even tussenuit. Niks bijzonders. Had ik als kind ook al. Laat me nou maar.

jo Je kunt je ogen niet sluiten voor de werkelijkheid. Je kunt er niet voor blijven weglopen. Je bent bijna een vreemde voor me geworden. We kunnen niet eens meer normaal met elkaar praten. We moeten eerst weer leren praten. Ik wil praten.

wim O nee. Dat hebben ze al eens eerder geprobeerd, me leren praten. En dat is me niet goed bevallen. Je wordt er zo oud van. En zo moe. Oud en moe.

jo Grote baby. Grote wakkere baby. Grote wakkere blije baby.

wim *gaat richting coulissen* Tata. Koekoe. Kan-ie praten? Kan-ie praten? Ja, natuurlijk, moeder. Ik ben de acteur Wim Bouwvoet uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet!

jo Hier blijven! Alle begin is moeilijk. Als je eerst maar eens zou beseffen wat een wonder het is dat mensen met elkaar kunnen praten! Hoe praat jij eigenlijk? Heb je daar wel eens over nagedacht, hoe het voor een ander is om met jou te praten? Hoe het voor mij is?

wim *zoekt iets, haalt boodschappenbriefjes uit z'n broekzakken en begint die aandachtig te*

lezen Nou, ja, eh, meestal zeg ik iets...

jo Nee, ik bedoel hoe praat jij eigenlijk met míj? Hoe praat jij met mij? Dat wil ik weten.

wim Ooh. Nou, ja, eh, meestal zeg ik iets, trek het gezicht dat erbij hoort, het gezicht waarvan ik weet dat jij het herkent als behorende bij de mededeling die ik doe...

jo Doe je dat echt? Dat kies je van tevoren uit? Als een masker? Meen je dat nou?

wim Nee, nee, dat gaat in één moeite door. Zo gáát het gewoon. Dat hoort als het ware bij dat praten zelf. Dus ik trek dat gezicht dat erbij hoort, of ik maak het bijbehorende wanhopige gebaar... Of ik trek m'n haren uit m'n hoofd, stamp met m'n voeten op de grond, sla met m'n hoofd tegen de muur tot er bloed komt... En dan zeg ik: zo heb ik het niet bedoeld. Sorry.

jo Ach, man! Klets niet! Maar dit is wel het patroon: ik stel je een vraag, recht op de man af, en jij komt met een ontwijkend antwoord, met een afleidingsmanoeuvre, als je me al hoort.

wim *kijkt afwezig, ins Blaue hinein* Mmm.

jo Denk nou eens hardop. Denk nou eens eerlijk. Dan komen we er misschien achter waar het steeds mis gaat.

pauze

Waarom hou je eigenlijk van me? Dat zeg

je net, dat je weet dat je van me houdt. Nou, kom maar op, laat maar eens horen... Ik ben benieuwd.

wim Eh. Da's ook een moeilijke hoor. Wat

ben jij hyper vandaag. Heb je wel eens van melatomatine gehoord?

jo Nee.

wim Dat schijnt te helpen in gevallen van geestelijke hyperactiviteit als gevolg van slapeloosheid. Als je het kan uitspreken, ben je gegarandeerd genezen. Zeg me na: melatomatine. Me-la-to-ma-ti-ne...

jo Me-la-to-ni-ne...

wim Me-la-to-ma-ti-ne is het, me-la-to-ma-ti-ne!

Overlastgeluiden, overgaand in muziekje,

stukje van het intro van Planet Claire van de

B 52s bv. Ze trekken een kledingstuk aan, over hun gewone kleren heen. Een smetteloos wit borstrokje bv. Ze dansen, staccato, manisch. Abrupt:

Toneel: stank.

wim Wat nou weer?

jo Ruik je dat ook?

wim *niet erg overtuigend* Ja.

jo Wat ruik je dan?

wim Nou, eh... Dat.

jo En?

wim Het is ongeloofelijk. Het meurt je tegemoet.

jo Het is inderdaad behoorlijk overweldigend.

wim Volgens mij komt het daarvandaan. *Hij loopt naar de ladekast.* Er zit iets in en het wil eruit. Heb jij trouwens mijn bril gezien? Ik ben hem kwijt.

jo Heb je al gezocht?

wim *doet een laatje open, kijkt erin en doet het laatje weer dicht* Ja.

jo En?

wim *doet hetzelfde laatje open, kijkt erin en doet het weer dicht* Hij ligt er niet.

jo Heb je wel goed gezocht?

wim *doet het laatje nogmaals open, kijkt er nogmaals in en doet het nogmaals dicht* Ja, natuurlijk. Maar hij ligt er nog steeds niet.

jo Dat is geen zoeken.

wim *doet het laatje open, kijkt erin, doet het weer dicht* Als ik hem niet nodig heb, leg ik hem altijd hierin. Maar hij ligt er niet.

jo Dat noem ik geen zoeken.

wim *doet het laatje nog een paar keer, snel, open en dicht* Ik zou toch zweren...

jo En?

wim *doet het laatje nog een keer, tergend langzaam, open, kijkt erin en smijt het dan weer dicht* Nog steeds niet!

jo Wat ligt er wel in? Die lucht snijdt als een mes door je neus...

wim *doet het laatje voor het laatst open en dicht* M'n bril is het in elk geval niet.

jo Waar heb je hem eigenlijk voor nodig?

wim Ik ken m'n tekst nog niet helemaal.

jo What else is new...

wim Maar ik wil straks wel kunnen lezen wat ik ga zeggen. Da's wel het minste. En daar heb ik m'n bril bij nodig.

jo Dan improviseer je maar wat. Net als op school.

wim Toen had ik er ook al zo'n hekel aan. Ik moet de hele dag al improviseren. En nog heb ik het gevoel dat ik m'n tekst vergeet. Ik weet graag van tevoren wanneer ik opkom, wanneer ik afga, waar ik moet staan en wat ik ga zeggen. Richt je neusvleugels naar binnen... Volg de geuren naar je herinnering... Ga terug in de tijd... Separeer je existentie van je gevoelsleven, reageer op de stank van het verleden in ontbinding als een vriend en geef iedere fase van walging en verstikking een eigen betekenis... Vreselijk!

jo O, maar er zaten ook wel leuke opdrachten tussen hoor. Na een lange reis met de trein door de Siberische steppen kom je aan in Omsk. Dronken natuurlijk. Op het perron word je opgewacht door een comité van wijze mannen. Ze dragen hoge zwarte hoeden, van kachelpijp gemaakt, en ze hebben paraplu's waaraan baby's zijn gespietst. De mannen heten je welkom en dan zeg je:

wim Ik wil hier weg. *Hij gaat en neemt de kruiwagen mee. Jo barst plotseling in tranen uit, maar misschien improviseert ze het.*

wim *komt meteen terug* Sorry, zo bedoelde ik het niet. Zo heb ik het niet bedoeld. Ik wilde je niet aan het huilen maken.

jo Ja, ik ben dan wel actrice, maar ik heb ook emoties... Het werd me gewoon even te veel...

wim Weet je nog dat ik ooit heb gezworen dat ik iedereen die jou aan het huilen zou maken persoonlijk aan mijn zwaard zou rijgen?

jo *Ze lacht alweer en steekt twee wierookstokjes aan, terwijl Wim doet alsof hij zichzelf met een zwaard doorboort. Sterfscène* Rotzak.

wim *liggend* Schatje...

jo Heb jij je bril nou al gevonden?

wim Nee... Overal gezocht...

jo Volgens mij ligt-ie gewoon in het zand in je kruiwagen.

wim Hoezo?

jo Daar lag-ie de vorige keer ook.

wim Wanneer was dat dan?

jo Gisteren tijdens de repetitie.

wim Rotwijf.

jo Liefje.

wim *begint te graven in het zand en haalt zijn leesbril tevoorschijn* Verrek!

Muziekje, iets van Schubert, De dood en het meisje b.v. Ze dansen, of doen iets wat erop lijkt, karate of zo. Ze trekken weer een kledingstuk aan. Kniebeschermers bv. Ze omhelzen elkaar en staan stokstijf stil. Ze kijken verschrikt in de richting van het publiek, als op de foto van

Toneel: betasting

jo Je bent warm.

wim *voelt aan haar knie* Jij ook.

jo *pakt zijn hand* Je hebt best mooie handen.

wim *pakt haar hand* Jij eigenlijk ook wel.

jo Toch herinner ik het me heel anders.

wim *begint weer te lopen* Hoe dan?

jo We stonden niet onder de douche. Het was ergens anders. We zaten op de dijk. Aan het water. We hadden gefietst. Het was zaterdagmiddag. We keken naar de eendjes. Er vlogen zwanen voorbij.

wim Jij hebt ook zo'n goed geheugen, hè. Hebben we nog gezwommen die dag?

jo Ze vlogen over ons heen. Hun vleugels zwiepten de lucht opzij, alsof die niet gemaakt was van beton! En dat was ook zo. Zeven vliegende zwanen. Dat bracht geluk, volgens jou. Het was raar. Ik voelde geen verschil meer.

wim Tussen wat en wat?

jo Tussen alles en niks. Tussen niemand en iemand. Tussen zand en water. Tussen licht en zwaar. Tussen jouw handen en mijn handen. Tussen jou en mij. De wereld vernauwde zich en dijde uit waar we bij zaten. We waren in een andere wereld terechtgekomen. Eentje die ons eerst had overweldigd en ons helemaal omgaf en die zich toen weer van ons verwijderde. Voor we er erg in hadden. Het was een vloedgolf. Die terugkabelde in golfjes waarin weer gewoon kwakende eendjes rondzwommen en ruzie maakten met de meerkoeten. En toen zijn we het vergeten en langzaam kwijtgeraakt.

wim Wacht even. Vanaf hier weet ik m'n tekst niet zo goed meer.

jo Dit is weer zo'n afleidingsmanoeuvre van je, hè?

wim *pakt het script en z'n leesbril* Wacht. Ik zoek het even op. Kwakende eendjes. Afleidingsmanoeuvre... O ja. Ik ga liever zwemmen.

jo Dan wat? Die opmerking komt wel een beetje uit de lucht vallen.

wim Dan praten.

jo Wat?

wim Dan Praten. Maar ik ga liever zwemmen.

jo Je weet dat ik bang ben voor water en dat ik zwembaden vies vind. Pleisters in het water, met bloed eraan en korstjes met haartjes. Zwemmerseczeem op je huid. Chloor dat prikt in je ogen. Pis. En overal krokodillen. Maar daar zet ik me wel overheen. Voor een beetje beweging in de massa. Heb je je nooit afgevraagd waarom we helemaal niet meer vrijen? Ik voelde me gewoon verpletterd door jou.

wim Sorry. Ik ben weer m'n tekst kwijt. Zeg ik nou nog een keer 'ik ga liever zwemmen'? O nee, ik kijk verkeerd.

jo Maakt niet uit. Zeg maar wat ontwijkends.

wim Ik hou wel van zwemmen. Van water in het algemeen. Het is altijd zichzelf en past zich overal aan aan. Het wast je geest. Je voelt je licht als je erin ligt.

Weet je wat? Ik ga nú naar het zwembad. Het is trouwens een heel hygiënisch zwembad. Je moet je voeten vegen voor je erin mag. En dan ga ik zwemmen. Op dit moment doe ik sowieso alles liever dan praten. Helemaal als het op schreeuwen uitdraait. En praten met de nieuwe burens heb ik ook niet zo'n zin meer in. Wildvreemden, mensen die ik helemaal niet ken. Wat kan ik met die mensen te bepraten hebben? Laat dat hele gesprek maar zitten. Doe jij het maar. Jij hebt met ze afgesproken. Ik word zo langzamerhand ook helemaal gek van het lawaai van die lui! *Hij gaat.*

jo *licht manisch* Water! Dat is zijn element. Ik ben meer een aarde-type. Zand is ook goed. Het knarst. Het schuurt. Het begraaft. Het vernieuwt. Het gloeit. Het groeit. Het wringt. Het schraapt. Je kan erin blijven. Je kan erin drijven. Het verdort. Het verkleurt. Het verstikt. Het is snel. Het kijkt toe. Het is wreed. Het gromt. Het blaft. Het lacht. Het streelt. Het verschuift. Het verpest. Het bemest. Het zingt. Het wandelt. Het korrelt. Het beeft. Het schudt. Het liegt. Het wiegt. Het komt. Het gaat. Het stokt. Het lokt. Het trekt. Het wekt. Het nekt...

wim *komt terug* Weet jij waar m'n zwembroek ligt?

Stemmig muzikje, bv The Single van Gruppo Sportivo. Ze trekken snel een zwembroek aan. Hij een gele, zij een witte. Ze zetten in hoog tempo als in een stomme film troep op het toneel. Een fietsframe. Een bed. Een kastdeur. Een driezitsbank waar het schuimrubber uitsteekt. Boeken, veel boeken, metershoog. En kranten. En video's, vele video's. Overvolle asbakken. Een kapotte tv. Een verroeste kachel. Een aquarium. Een telescoop. Hout. Planken. Latten. Takkenbossen. Balken. Droogbloemen (de eerste bos die zij hem ooit gaf).

Een samsonite-koffertje met zelfgemaakte Barbie-kleertjes. Een blauw houten tuinstoeltje waarop staat 'Côte d'Azur'. Een stenen boeddhakop. Een vuilniszak. Twee lijken. Een tank uit de Tweede Wereldoorlog (indien voorradig). Het skelet van een nijlpaard (bij wijze van spreken: eigenlijk al deze rekwisieten bij wijze van spreken. Een paar blokjes hout is ook goed). Zij kan ook de tafel verschuiven en rechtsvoor neerzetten met een vaasje erop met daarin een aronskelk. De kruiwagen wordt omgekieperd, de emmer water leeggegooid in de kruiwagen. Jo gaat op de grond liggen. Abrupt:

4

Toneel: troep. Een uitdragerij. Een lust voor het oog. (In deze scène raken Wim & Jo allebei een beetje van de kook, hun cirkelredeneringen ontsporen.)

wim Wat een troep! Wat een uitdragerij! Een lust voor het oog! Waar hadden we het over?
jo Vergeten.

wim Hadden we het daarover of ben je het vergeten?

jo Allebei. Volgens mij vroeg jij aan mij of ik wist wat er met de oude burens gebeurd was.

We wisten het allebei niet meer precies en toen begon jij een verhandeling over vergeten en vergetelheid.

wim Want wat is vergeten? Dat is als iets er niet meer is. Het is er niet meer. Wat er vroeger was. Alsof je het bent vergeten. En alleen zo is het er nog, als datgene wat je bent vergeten. Vergeten en het object van vergeten, het vergetene, zijn eigenlijk hetzelfde. En van vergeten naar vergeven is het maar een kleine stap. Vergeven en vergeten. Heel belangrijk in een relatie. En in die zin weer te vergelijken met seks. Wat om allerlei andere redenen weer te vergelijken is met eten. Eet en vergeet, zei mijn vader altijd. En dan was het weer goed.

jo Je dwaalt weer af. Je draaft helemaal door. Kom toch eens ter zake, man.

wim Ik kan niet denken met al dat lawaai aan m'n hoofd. Dat geschuur en dat geklop en dat gehamer en dat geboor en dat gezaag van die mensen gaat door merg en been. Ik heb nou al de pest aan ze. En die meur is ook nog steeds niet weg. Daar word je toch helemaal

horendol van? Kunnen ze niet ergens anders gaan verbouwen? Ik heb toch al zo'n moeite om me te concentreren. Er komt teveel informatie op me af. Ik kan het niet meer hebben. Ik krijg overal jeuk. Met de regieaanwijzingen kan ik ook al geen kant op. Dat krijgen we nooit voor elkaar. Lees maar. Of heb jij dat zelf bedacht? *geeft het script*

jo leest, snel, nog steeds liggend Ze trekken snel een zwembroek aan. Hij een gele, zij een witte. Ze zetten in hoog tempo als in een stomme film troep op het toneel. Een fietsframe. Een bed. Een kastdeur. Een driezitsbank waar het schuimrubber uitsteekt. Boeken, veel boeken, metershoog. En kranten. En video's, vele video's. Overvolle asbakken. Een kapotte tv. Een verroeste kachel. Een aquarium. Een telescoop. Hout. Planken. Latten. Takkenbossen. Balken. Droogbloemen (de eerste bos die zij hem ooit gaf). Een samsonitekoffertje met zelfgemaakte Barbie-kleertjes. Een blauw houten tuinstoeltje waarop staat 'Côte d'Azur'. Een stenen boeddhakop. Een vuilniszak. Twee lijken. Een tank uit de Tweede Wereldoorlog (indien voorradig). Het skelet van een nijlpaard. Bij wijze van spreken: eigenlijk al deze rekwisieten bij wijze van spreken. Een paar blokjes hout is ook goed. Zij kan ook de tafel verschuiven en rechtsvoor neerzetten met een vaasje erop met daarin een aronskelk. De kruiwagen wordt omgekieperd, de emmer water leeggegooid in de kruiwagen. Jo gaat op de grond liggen. Tot zover klopt het toch vrij redelijk? We hebben braaf dat tafeltje verschoven, er een vaasje op gezet en ik lig op de grond.

wim kijkt voor zich uit, richting zaal Wat een troep! Wat een uitdragerij! Een lust voor het oog!

jo Die troep hebben we zelf gemaakt. Die is helemaal van ons. Je kunt je ogen er niet langer voor sluiten. Ruim eens wat op. Gooi eens iets weg, man. Jij kan nooit iets weggooien.

wim Ik heb weer andere kwaliteiten. Ik kan bijvoorbeeld heel goed dingen bewaren.

jo Het is niet wat je ziet dat me irriteert, maar wat je ontgaat. Daardoor zie je dingen anders dan ze zijn.

wim Juist. Ik kan er inderdaad niet meer naar kijken. Ik doe het morgen. Morgen, morgen en morgen. Maar zeg eens, waarom moest je nou zo huilen net?

jo Huilen?

wim Ja, in de scène voor de vorige scène.

jo O, dat.

wim Was het gespeeld of was het echt?

jo Wat denk je?

stilte

Wim kijkt uit het raam.

jo Nou, ik zat vandaag op de fiets, ik had boodschappen gedaan, besjes en aardbeitjes en nootjes en bitterballen en toastjes en zalm en wijn en ijs voor vanavond, voor als de nieuwe

buren komen, en ik fietste voor twee vrouwen uit, ik kon ze dus niet zien, maar ik kon ze wel horen praten en ik hoorde dat ze jong waren, ze hadden nog jonge stemmen, jonger dan ik in elk geval, de ene had het over haar werkster, ze was natuurlijk wel verwend door de werkster die haar ouders vroeger hadden, die deed álles, maar ze had het er toch wel moeilijk mee, met haar eigen werkster, die had zomaar zo'n duur shampoosampletje weggegooid, dat doe je toch niet, zonder te vragen, maar dat was het ergste niet, want niet dat ze dat van tevoren had gezegd of zo, misschien had ze het meteen al moeten zeggen, maar er stond nu al van anderhalve maand oud papier en lege flessen in de gang en het was gewoon niet in die werkster opgekomen om dat een keer weg te brengen!

wim Maar waarom moest je daar nou zo om huilen? Wil je ook een werkster?

jo NEE!

wim Sorry hoor.

jo Je weet toch wat ik ben?

wim Hoe bedoel je? Dik? Oud? Doof? Laag frequent allergisch? Een actrice? Een dikke oude dove actrice?

jo Moet dat nou weer zo? Ik kan even niet op het woord komen... Hoe heet het nou...

wim Ik weet het niet hoor.

jo Hou toch een keer je bek! Hoogbegaafd!

wim *zwijgt, Jo kijkt hem hoopvol aan. Wim op weg naar de coulissen* Ja, dat zal het zijn. Ik hou trouwens best wel van opruimen. Op z'n tijd dan. Net als stofzuigen en afwassen. Je wordt er echt een ander mens van. Je wordt even opgetild uit het surrealisme van alledag... Je hebt even het gevoel dat het klopt... Dat je weet wat er aan de hand is... Dat je niet hoeft te vechten om iets gedaan te krijgen... Dat je eens een keer niet door de vloer zakt... Weet je wat ik ook altijd graag doe? Bellen met de bezorgservice als de krant weer eens niet bezorgd is. Die werkt met een stemcomputer en die verstaat me nooit als ik het huisnummer inspreek. En dan word je doorgeschakeld en dan moet je een eeuwigheid wachten tot een van onze medewerkers tijd voor je heeft...

jo Maar die begrijpen je tenminste...

wim *in de coulissen, schreeuwend, door het lint* Tien! Jiesus fukking Kraaist! Dat is toch een gewoon nummer? Tien! Tien! Tien! Is dat nou zo moeilijk te verstaan?

Godgloeidendegodverdomme! Spreek ik het soms niet goed uit? Tien! Tien! Tien! Hoe moet je dat dan anders uitspreken, achterlijke kutmachine! *even stil, dan plotseling uiterst vriendelijk* Ja hallo, we hebben vandaag geen krant gekregen... Tien... Nee, tien huis... Klopt... Graag... Dank u beleefd...

Muziekje. De 50ste pianosonate van Haydn bv. Wim komt terug. Ze trekken een paar sokken

aan. Hij gele, zij witte.

Entr'acte

Op de rijstpapieren banen wordt een filmpje van rondzwemmende walrussen in het Dolfinarium vertoond. Ze drinken thee, op hun gemak.

jo Heet!

wim Verbrand je bek niet!

jo Het blijft heet.

wim Het is een anagram van thee. Dus dat zal het zijn.

jo Hoe zit het intussen met die oude burenen? Weet je dat alweer, wat daarvan geworden is?

wim Ja, dat zal ik je vertellen. Hij was rij-instructeur en geliefd bij iedereen.

jo Bij de vrouwen?

wim Bij iedereen.

jo Zo. En zij dan?

wim Zij deed iets in het bedrijfsleven. Dus zij was gehaat bij iedereen,

jo *interrumpeert* Vooral bij de mannen.

wim Bij iedereen. En ze waren allebei veel weg. Op een dag moest ik hier een nieuw

keukenraampje installeren en toen zag ik hem in hun slaapkamer naast jou in bed liggen.

Hij zat met z'n hand aan je tiet. Die grijns van hem, toen hij zag dat ik jullie zag, vond ik het ergst.

jo Dat heb je gedroomd!

wim De schroevendraaier waarmee ik zijn halsslagader doorboorde was anders heel echt!

jo Niet waar!

wim Ik heb hem doodgewooid met uien. Ik ben over z'n voet heengereden met de

grasmaaier. En haar heb ik geschept met de auto. Zijn lesauto! Midden in de nacht. Op het zebrapad.

jo Wat heb je met de lijken gedaan?

wim Die heb ik verstoppt. *terzijde, in de spiegel* In je hoofd.

jo Ga ze zoeken!

wim Doe het zelf. Ik durf niet. Dat vind ik eng. De nieuwe burenen zitten er ook.

jo O ja, wat zijn het voor mensen, die nieuwe burenen van ons?

wim Ze zijn heel klein. Enge mensen. Monsters zijn het!

No-muziek. Jo verdwijnt in de coulissen. Wim blijft zitten, bij de dampende thee. Stilte

Jo is vanaf nu degene die voortdurend in de weer is. Wim zit, staat of ligt. Jo komt op. Gestileerde sterfscène: Wim doet z'n ogen dicht en maakt een kort knikje met z'n hoofd. Jo doet Wim na.

jo Wat was dat?

wim Dat was een gestileerde sterfscène. Japans toneel is heel gestileerd. *stilte* En vrij statisch.

jo Waren ze in de oorlog ook maar zo gestileerd.

wim Zullen we die werkelijkheid even buiten de deur houden?

jo Dat is goed. Jij bent hem en ik ben haar. 'Het goedgeemtste koppel.' *Jo zet de twee kamerplanten bij de tafel* En wij zijn deze twee kamerplanten. Kamerplant 1 en Kamerplant 2. Zo. Daar zitten we. Hun nieuwe burens. Publiek bij onze eigen voorstelling.

wim Gek. We zien er heel anders uit wanneer we er wel zijn dan wanneer we er niet zijn. En wie is Kamerplant 3?

jo Kamerplant 3? Een mysterieuze entiteit. Een vrij rondzwevende intelligentie. De derde persoon die altijd over de schouders van het koppel meekijkt. De blinde zwarte muur die voor ze staat en waar ze steeds weer tegenaan lopen. Dat is Kamerplant 3. Laten we het daar maar op houden.

wim Prima. Stel jij ze even voor? Dat is wel zo netjes. Hebben we al een naam? Je naam is je sleutel tot je persoonlijkheid. Zeg me je naam en ik weet wie je bent.

jo Appelenbos. Roel en Brenda Appelenbos. Sinds kort woonachtig. Te Hellevoetsluis. Aan de Haringvliet.

wim Rare naam. Nog nooit gehoord! Dat verbaast me nou altijd. Je hoort altijd weer namen die je nog nooit eerder hebt gehoord.

jo Wat? Appelenbos?

wim Nee, Brenda.

jo What's in a name...

wim Maar wat ben je eigenlijk voor type? Zo'n vrouw waarvan je achteraf hoort dat ze de hele dag in huis loopt te huilen?

jo Ik heb veel verdriet, dat is waar. We zijn op de wereld om te lijden en dat in te zien. Dat zei mijn vader altijd.

wim En ik? Wat ben ik er voor een? Een monster, dat zie je zo. Een alledaags monster zoals je er zoveel tegenkomt op straat en in de werksfeer. Maar verder? Een moppentapper? De leukste thuis? Typisch zo'n schoolvoorbeeld van een vent die nooit zelf een band plakt en gemiddeld negen keer per dag tegen z'n vrouw liegt? Of overstijg ik de statistiek?

jo Jij bent vogelaar. Je kijkt graag. Naar vogels dus. Het is je lust en je leven. Bij nacht en ontij, voor dag en dauw, in weer wind, in voor- en tegenspoed, in regen en in zonneschijn sta je op, spring je in je groene lieslaarzen en ga je erop af als de Dutch Bird Alert op de website van dutchbirding.nl meldt dat er ergens een Baltimore troepiaal is waargenomen. Om je met al die andere enthousiaste vogelaars met hun telelenzen, telescopen, verrekijkers, camera's en toneelkijkers te verdringen achter het roodwitte politielint om een glimp op te vangen van deze fraai geschakeerde dwaalgast...

wim Ik heb natuurlijk een ringbaardje, maar geen snor. Draag een versleten vest met elleboogstukken. Verstop een fles jenever achter Het Beste Vogelboek, en nog eentje onder een oude, naar olie stinkende handdoek in de garage, voor de zekerheid. Dat je weet wat je hebt en hebt wat je weet.

jo En ik?

wim Jij hebt smetvlees. Smetvrees. En je bent verslaafd aan melatonine.

jo Melatomatine.

wim Me-lo-ni-ne! Me-lo-ni-ne is het! Me-lo-ni-ne!

Muziekje. Souvenir van Morphine bijvoorbeeld. Ze trekken een wijduitstaande stijve broekrok aan die van karton lijkt gemaakt.

6

jo Waar zat je nou? Waar zat je nou? Waar zit jij nou? Jij blijft steeds langer weg op je vogelexpedities. Eerst drie uur, dan drie dagen, drie weken, drie maanden en op het laatst zelfs drie jaar. Dan begin ik iets te vermoeden. Ik vertrouw je niet meer. Ik voel me verlaten.

wim Ai! Drie jaar is ook wel erg lang... Dan voel je je niet alleen verlaten, dan bèn je ook verlaten...

jo Maar je stuurt me iedere dag een ansichtkaart. Met een leuke tekst om me op te vrolijken.

wim En jij?

jo Ik krijg bultjes. Zwemmerseczeem in mijn gehemelte. Extreem veel eczeem in mijn

gehemelte. Nooit gezwommen en toch eczeem. En ik begin raar te dromen... Ik droom dat je achterhoofd je gezicht is... Woeste, steeds terugkerende dromen waarvan ik zwetend wakker word, omringd door walrussen... Ik zet even een deur of een raam open ergens. Het wordt me toch te benauwd.

af

wim Dat heeft ze heel snel, tegenwoordig. Het is iets psychisch. Psychotomatisch. *stilte* Psychosomatisch, bedoel ik. *stilte* Zelfs de letters luisteren niet meer naar me. *stilte* Er komt nu een heel poëtisch stuk. Dus als u even het gevoel heeft dat de bodem onder uw voeten wordt weggeslagen, dat u even in het luchtledige zweeft, dan klopt dat. *stilte* Dan is dat ook zo. Het is de Bermudadriehoek van het stuk. *stilte* En er is niks aan te doen. Het is een lang gedicht met de onheilspellende titel 'Het spook van de vrijheid'. Het is maar een fragment, maar het kan er zo in zijn geheel uit, volgens mij. Maar zij wou het er per se in hebben. Ze vond het 'wel mooi'. En ze wil alles altijd helemaal volgens het boekje doen. In die oude Japanse stukken draait het om gebaren, gedichten, dansen. Dus moeten we in ons stuk ook gebaren, gedichten en dansen. Het enige voordeel is dat we het niet hoeven te improviseren. Alleen maar uit ons hoofd leren. *stilte* Ze wil het allemaal mooi maken en zuiver houden. Mooi en zuiver. En eerlijk. *stilte* Terwijl ik denk: doe je ding en wegwezen. *stilte*

elektrisch geknetter, blauw licht op de acteurs. Jo speelt alles na. Wim staat stationair stil.

wim Nou komt het. Het poëtische gedeelte. Het is een droom. De droom van de nieuwe buurvrouw.

jo Ik droom dat we tegelijkertijd klaarkomen onder het slaken van de volgende kreten: Ja!

Ja! Hypotheekrenteaf trek! Bonussencultuur! Stofzuigen! Afwassen! Afzuigen! Stofhappen! Aargl! *stilte*

wim Ik ga uit bed, zet mijn bril op mijn neus, pluk een vlo van de wreef van mijn voet en verzuip het beestje in een kommetje water waarin ik doodgemoedereerd een paar druppeltjes afwasmiddel laat vallen. Ik kleed me aan en ga naar mijn werk. Al heb je geen idee wat dat is. Het doet er niet toe. Een echte baan.

jo Ik dek de tafel. Ik doe het tafelkleed eerst, dan de bordjes, de eierdopjes, de kopjes, het hartige beleg, de zoetigheid en tenslotte de messen. Er wordt gebeld. Een stem, door de telefoon:

wim *telefoonstem* Ik heb een droevige mededeling voor u. Ik ben bang dat uw man is vermoord.

jo *vertwijfeld, in tranen* Nee! Dat kan niet waar zijn!

wim Wacht, ik geef hem zelf wel even. Een andere stem door de telefoon, ik *andere telefoonstem* Je moet nú naar het bureau komen om me te identificeren.

jo Ik hang op. Mijn man vermoord, wie had dat gedacht. Wie denkt daar nou aan als je met iemand trouwt? Niemand toch? Ik besef dat ik eigenlijk helemaal geen honger had. En ruim af. Ik doe eerst de messen, dan de zoetheid, het hartige beleg, de kopjes, de bordjes en tenslotte het tafelkleed. De eierdopjes vergeet ik. Als ik het tafelkleed uitklop in de tuin, vallen ze eruit en belanden tussen de ontluikende sneeuwklonkjes.

wim Achter in de tuin, bij de vlier, staat een man met Japanse eetstokjes. Tussen die stokjes houdt hij een kluit pikzwarte aarde geklemd. Ja! zegt hij, schön, schön!

jo Dan ga ik naar buiten, nog steeds naakt. Het is midden in de nacht. Op het zebrapad...

wim Op het zebrapad wordt ze geschept door een gek in een lesauto. *stilte*

jo Nou, zo erg was dat toch niet?

wim Het is maar hoe je het bekijkt. Ik zou niet graag in jouw schoenen willen staan.

Muziekje bv Raga Ramkali van Ravi Shankar, wegfaden; ze trekken een t-shirt met opdruk aan. Aan dat van Jo ontbreekt de rechtermouw, zodanig dat haar rechterschouder ontbloot blijft, ten teken dat zij waanzinnig is.

7

wim *pakt haar handen* Ik handel die burens in m'n eentje wel af.

jo Ja, dat kennen we wel van je.

wim We kennen elkaar al zo lang, hè. Ik herinner het me weer. We fietsten op de dijk. We hadden gezwommen. Nou ja, ik zwom en jij keek toe, pootjebaaierend. Dat was al heel wat. Maar we waren aan het fietsen toen die zwanen overvlogen. Ze maakten met hun gezwiep een sluis in de tijd. Weet je nog?

jo Ja, maar dat verandert niets aan de situatie. Ik voel me nog steeds verlaten. Afdankt. Van binnen aan flarden.

wim Maar je krijgt wel geruststellende ansichtkaartjes.

jo Ja, geruststellende ansichtkaartjes met afbeeldingen van vogels op de voorkant. En dat werkt me pas echt op de zenuwen. Ik begin een hekel te krijgen aan vogels en aan alles waar ze voor staan. Je hele verzameling opgezette vogels en vogelschedels zet ik bij het grof vuil. Ik kan geen vogel meer zien.

wim O, maar het is goed bedoeld hoor, die ansichtkaarten. Het is een teken van leven. Dat is tenminste iets.

jo Om het allemaal nog erger te maken, laat je per koerier weten dat je aan het eind van het

jaar 'al' terugkomt. Terwijl de herfst nog moet beginnen. Terwijl de herfst nog moet beginnen. *handen voor haar ogen, ten teken dat ze huilt*

wim Wat doe je nu?

jo Ik huil. Want ik kan niet vergeten. Niet niet-weten. Tranen met tuiten. Tranen van verdriet. Als regen die van geen ophouden weet als heel de natuur met je meehuult.

wim *terzijde* Regenwater, zwemwater, kraanwater, traanwater... Bang voor water, smetvrees, maar daarin helemaal in haar element. Het is oud en het is koud. Het spat en het is nat. Het bruist. Het klotst. Het kolkt. Het spuit. Het jankt. Het zuigt. Je kunt erin drijven. Je kunt erin blijven. Het verdampt. Het verdrinkt. Het verlicht. Het is taai. Het is hard. Het is zwaar. Het is overal. Het komt overal in. Gaat overal uit. Het toont. Het wacht af. Het kucht. Het niest. Het proest. Het raast. Het vergaat. Het verknoeit. Het betast. Het aait. Het voelt. Het zinkt. Het deint. Het seint. Het valt. Het lalt. Het overvalt. Het vloeit. Het loeit. Het bloeit. Het wiegt. Het vliegt. Het huppelt. Het druppelt. Het wast. Het was. Het is. *een luide knal* Wat is dat? Wat was dat? Wat is? Wat was?

jo De brievenbus! Post! De post is altijd welkom, de post hoeft geen belet...

wim Ze zingt, *kijkt in het script* dat staat hier, op de wijs van Memories van Earth & Fire:

jo Toen jij was weggegaan,

Je wereld achterliet,

Ver weg gegaan

Van zorgen in 't verschiet

Alweer alleen

Had je veel verdriet

Met je herinnering

In je herinnering

Zonder herinnering...

Jo neuriënd af

Muziekje, bv de Saint Louisblues van Beasley & Weaver. Of dat nummer van Coldplay waarvan we de titel nog niet weten. Jo komt terug met boodschappen, broodjes, salami, kipkerriesalade, jam, en gaat, gehuld in kimono, bij Wim aan tafel zitten om samen, op hun gemak, een broodje te eten.

jo Hongaarse salami. Dat hadden we vroeger niet. Heb ik mijn moeder achteraf zó kwalijk genomen.

wim Hè, gezellig zo. Hebben we nog tijd?

jo Zat! *heigeluiden vermengd met hijggeluiden*. Volgens mij zijn ze aan het neuken.

wim Dat dacht ik ook al te horen.

jo Als je het zo hoort, is het nog een hele onderneming.

wim Laten we nou nog even doorgaan, het werd net interessant, had ik het idee. Moeten we echt vaker doen. Zo'n fijn gezamenlijk genoeg. Samen dingen doen en dat ook echt inplannen. Is goed voor je relatie. Daar is literatuur over. Met tips van kenners. Erop uit met de fiets. Weg met de auto. Of wandelen. Samen tv kijken. Op tangoles. Samen naar een snackbar om midden in de nacht shoarma te eten. Een kussengevecht houden. Een apenopvanghuis beginnen. Over je imaginaire nieuwe burens praten. Elkaar verhalen vertellen.

Een toneelstukje opvoeren. Het leven gaat voorbij, net als een rol die je speelt, maar op dat moment waren we toch maar mooi samen. Dat zijn de herinneringen.

jo Je trekt het toch niet in het belachelijke, hè?

wim Nee, dat is allang een gepasseerd station. Ik meen het. Ik vind het leuk. Nou ja, leuk.

Spannend. Interessant. Ontleden waar het mis gaat. Dat je denkt: nu heb ik ruzie. Ja, jij niet met mij maar ik wel met jou.

jo O, daar gaat het dus over volgens jou?

wim De verhouding tussen Brenda en Roel is behoorlijk verziekt, mag je toch wel stellen.

Ze stevenen rechtstreeks af op een ramp die voorkomen had kunnen worden als ze achteraf alle stappen die ertoe geleid hadden, hadden kunnen nagaan en overdoen. Maar zelfs dat is ze niet gegeven. De situatie is onleefbaar geworden. Ze zijn compleet op elkaar uitgekeken en uit elkaar gegroeid. Hij heeft ergens een ander mokkeltje en is hem gesmeerd, met z'n verrekijkers en z'n vogelgidsjes. De vogel is gevlogen. En zij zit thuis te kniezen in de hoop dat die flierefluiter van d'r ooit nog eens terugkomt, al heeft ze inmiddels zo'n laag zelfbeeld van zichzelf ontwikkeld dat ze daar eigenlijk niet echt meer op rekent.

jo Hoe doe je dat toch altijd, feilloos de plank misslaan? Ziende blind en horende doof! Je snapt er werkelijk niets van. Geen hout.

wim Ik ben maar een eenvoudige acteur. Je hoeft niet altijd te snappen wat je zegt. Als u iets niet begrijpt, moet u het gewoon zeggen, zeg ik vaak tegen publiek. Wij begrijpen het ook niet allemaal. Als de regisseur het maar snapt. En als die het niet snapt, zal de schrijver het wel gesnapt hebben, ooit, in een grijs verleden toen-ie het opschreef. Ga ik maar van uit.

jo *staat verontwaardigd op* Maar je legt het helemaal verkeerd uit, man. Niet begrijpen is

heel wat anders dan het verkeerd begrijpen. Hoe kun je nou niet willen begrijpen wat je zegt? Je probeert toch je personage uit te pluizen. Volgens mij doe je het erom. Omdat je zelf zo'n onbetrouwbare jaloerse klootzak bent.

wim Ben je mij dan nooit ontrouw geweest?

jo Wat denk je? Dat weet je best.

wim Ja. Ik heb je gezien.

jo Ach man!

wim Is er een ander? Heb je een ander?

jo Nee, er is geen ander in het spel. De vraag is: ben je een ander? Soms weet ik niet meer wie jij bent. Ik zeg het nog maar een keer, want het is nog niet echt tot je doorgedrongen, geloof ik. We weten zelf niet meer wie we zijn.

wim Ik wel hoor. Ik weet nog wel wie ik ben. Ik ben geen ander. Jij wel? Of moet je dat eerst even aan die ander vragen? Ik ben nog steeds mezelf. Behalve als ik speel. Maar dan speel ik die dus. Ik heb geen geheimen voor je. En wat je van me weet is geen geheim. Want anders zou je het niet weten. Als ik wegga, moet ik er gewoon even tussenuit. Niks bijzonders. Had ik als kind ook al. Tegen wie heb ik het eigenlijk? Je bent weer aardig in je rol opgegaan.

jo In rook opgegaan.

af

Muziekje bv A Love Supreme, Part 1, van John Coltrane. Of Need your love so bad van Fleetwood Mac. Of Life is a minestrone van Ten CC. Of Why can't I be you van The Cure, of Happy time van Daniel Johnston. Afhankelijk van de stemming, de samenstelling en de leeftijd van het publiek. Alle vijf door elkaar mag ook. Jo komt terug en begint rigoureuus de zelfgemaakte rekwisieten, de meubels en de kamerplanten te versjouwten en verplaatsen. Wim steekt geen poot uit.

Op het rijstpapier worden weer de walrussen vertoond.

wim Waarom praat je niet meer tegen me? Waarom zeg je nou in ene niks meer? Hé! We waren nog niet klaar, volgens mij. Je wilde praten. We moesten praten. Ik praatte. We praatten over het stuk. We waren al een heel end. Ik deed mee. Een beetje tegenstribbelend

weliswaar. Met tegenzin misschien. Maar ik deed mee. En nou hou je demonstratief je mond. Omdat tata koekoe ik, dansende walrus, domme man uit land van prut en haring, ik weer eens niet begrijpen. Hoe zit het dan wel? Waar gaat het dan wel over? Vertel. Hé. Ik praat tegen je! Godverdomme! En laat die spullen nou staan. Ons hele reglementair opgebouwde No⁻-decor gaat naar de haaien zo. En morgen kunnen we het allemaal weer terugzetten. Daar heb ik geen zin in. Staat niet in m'n contract. En ik mag niet tillen van de dokter. Slecht voor m'n rug. Kom op. Nou even sportief blijven, schatje. Kom op. Hoe zit het nou?

jo driftig gebarend, onder aanzwellend lawaai Dat zal ik je vertellen. Ik kwijn weg. Ik verlies het contact met mezelf en met de wereld. Word gek. Slaap niet. Ik geloof inderdaad niet meer dat je nog terugkomt. Dat je nog om me geeft. Je bent een vreemde voor me geworden. Een voorbijganger op straat. Een onbekende die voor je of achter je of naast je heeft gezeten in de schouwburg. Iemand die je één keer in je leven tegenkomt en dan weer vergeet. Zo kan ik het aan, denk ik. De gordijnen houd ik gesloten. Ik krijg geen bezoek. Ik ga nergens heen. In het begin, toen je nog drie dagen of drie weken wegbleef voor je hobby, als een doorsnee zakenman op een doorsnee zakenreis, deed ik wat mijn moeder altijd deed, wat ik mijn moeder altijd had zien doen als mijn vader in het buitenland was: de inrichting veranderen, de meubels verplaatsen, opnieuw bekleden, de muren schilderen, een nieuw behangetje, nieuwe gordijnen, complete renovaties. Tot het me niks meer kon schelen en ik ging verslonzen. Lekker verslonzen. De vlierboom zuchtte als ik naar buiten keek. De duiven scheten de tuinstoelen wit. En paars. En nu, drie jaar verder, besluit ik, plotseling, dat het genoeg is geweest. Een laatste vlaag van vol verstand. Ik ga het radicaler aanpakken: geen verbouwingen meer, geen vruchteloos geschuif met meubeltjes: ik ga verhuizen. Een verhuizing als laatste geestelijk gezonde oprisping. De laatste krachtsinspanning van een poreuze ziel. Je bekijkt het maar. Ik ga helemaal opnieuw beginnen. Helemaal weg. Alles achter me laten. Niets meenemen. De tijd dood ik met huizenjacht. Ik wil de stad uit, maar toch ook niet in the middle of nowhere terechtkomen. Ik vind een leuke twee-onder-één-kap-woning, naast een acteursechtpaar zonder werk. Maar eenmaal in Hellevoetsluis aan de Haringvliet gaat het snel bergafwaarts met me. De laatste plakresten waarmee ik vastzat aan de werkelijkheid laten los. Ik hak eerst de berk in de voortuin om, want die doet me te veel aan de herfst denken. Ik hang zwarte gordijnen op. En ondertussen zie ik vreselijk op tegen het kennismakingsbezoek aan de nieuwe burens. Kijk ze nou zitten met z'n tweeën. Die twee kamerplanten. Aan de andere kant van de spiegelwand tussen onze woningen. Doen alsof ze alles van ons weten. Maar in feite weten ze niks. Nog geen fractie.

wim Wat zijn dat eigenlijk voor figuren? Die burens?

jo De acteur Wim Bouwvoet uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet!

wim De actrice Jo Steeghart, uit Hellevoetsluis aan de Haringvliet!

jo Nepfiguren. Lastige louche types uit de onderwereld. Ze doen alles wat je zegt.

En ondertussen zitten ze zelf muurvast. Marionetten uit een poppentheater, voorgekookt in iemands hersenpan. Oké. Waar was ik? Ik zie op tegen het bezoek aan de nieuwe burens. En ik wil ook niet aan de vorige bewoners herinnerd worden. Alles moet weg. En dan begint de verbouwing waar we nu nog steeds middenin zitten met z'n allen, waarvan we allemaal mogen meegenieten. Zo klinkt verdriet dus. En woede. En razernij. Grote razernij. Als een razende ga ik tekeer. Er blijft geen steen op de andere. Er wordt niet verbouwd, maar gesloopt. Verwoest. Misschien maak ik wel zoveel mogelijk lawaai omdat ik de vage hoop koester dat jij het nog hoort. Ergens. Waar dan ook. En dan terugkomt. Bij mij. Bij haar.

wim En? Kom ik terug?

jo Je hebt wroeging gekregen en je komt terug. Als een ander mens, letterlijk en figuurlijk.

Andere vogelaar, zelfde ringbaardje, zelfde verrekijker, andere man. Herboren. Maar het is te laat. Ik ben al dood. Weggekwijnd. Weggedreven. Uitgeput. Afgedaan.

wim Pardon?

Plotse doodse stilte. Ze blijven stokstijf staan en staren het publiek recht in de ogen.

Wim stamp op de grond.

10

wim Waarom doe ik dit nu?

jo Je stamp op de grond.

wim Ja maar, waarom?

jo Dat is het teken.

wim Het teken waarvan?

jo Het teken dat mijn, haar geest kan verschijnen. Dat is voor mij de cue om mijn slotmonoloog af te steken. Ik ben een geest geworden. Niet zomaar een schim van mezelf, maar een echte geest. Jij roept me op uit wroeging.

af

wim Het is ook wel erg wreed. Kom ik na drie jaar bij mijn liefhebbende echtgenote terug, is ze dood! Van verdriet weggekwijnd, uit pure kwaadheid gecrepeerd, niemand die het weet, niemand die het me kan ver tellen... Kon ik nog maar één keer met haar praten!

Wim stamp op de grond.

Jo op, drijfnat druipende haren, zwak leunend op een stok. Ze stopt bij Kamerplant 1.

Er valt een ansichtkaart op de mat.

jo In de Haringvliet verdween ik. Een vlekje schuim veroordeeld tot een duister lot. Om ooit te worden opgespoten met zand en mammoetkiezen.

wim *pakt een leesbril uit de ladekast en leest de tekst op de ansichtkaart.* Het is niet op te lossen. Het is een knoop.

jo De kersenbloesem bloeit op het kerkhof.

De maan lacht in de herfst. Maar nog steeds word ik verteerd door verlangen. Ik heb nog steeds geen rust. Ik moet blijven zagen, boren, hameren, kloppen, schuren, breken, slopen, verbouwen, verwoesten. Dat is de straf voor mijn verlangen.

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Het leven is mooi! Aan het eind van het jaar kom ik al terug! How happy I am!

jo Stofwolken verstikken mijn stem. Huilend sla ik met de sloophamer om me heen. Maar er klinken geen geluiden. De verbouwing maakt geen lawaai meer. Ai! Als alle muren weggebroken zijn, zal je me dan nog weten te vinden? Zal je dit nog horen als de klanken staken? Jij kan niet zonder me, dat weet ik. Wij zijn onverbreekelijk. Liefde zo dik als de muur die tussen ons in staat, de muur die ons bindt. Rotzak! Klootzak! Lafaard! Jij houd je bek! Waarom zeg je niks? Waarom ben je er niet?

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Zoekt naar bril. Maakt het gebaar van 'de stem zien'. Maakt het gebaar van huilen. *houdt mouw voor gezicht* Maakt het gebaar van de waanzin. *ontbloot de rechterschouder* Roept het cruciale woord: Kakekotoba!

jo Als schapen naar de slachtbank, als veulens in de wei. Zo gaan de mensen voorbij. Als kinderen in een huis dat in brand staat. Hallo, wrede, ongelukkige wereld!

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Es muß wie ein Unfall aussehen.

jo Ik vreet me op van woede. Ik vreet me op van woede, ik kan m'n eigen gezicht niet meer zien. Zo schaam ik me voor mezelf. Om mijn kwaadheid. Om mijn gemis. Om mijn hulpeloosheid. Om mijn stomme verlangen naar jou.

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *Leest.* Ik hou van je. Je t'aime. I love you. Hadden we volgens mij zo een andere voorstelling mee kunnen maken. Volgens mij zijn wij het over veel dingen niet eens. Zijn er niet toe gekomen er echt nog 'ns over te praten. Ik kan me niet voorstellen dat we voor het laatst gewerkt hebben, dus dat komt wel weer. Succes met jullie groepje. Wim B.

jo Echtgenoot die ik zo bemin! Je beloofde me twee levens, maar het werd een dubbelleven. Je beloften waren leeg. Het waren leugens. Eksters noemen ze leugenaars en dieven, maar zelfs die blijven elkaar trouw! Welke idioot zou j'ou nog trouw noemen? Of oprecht?

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Je weet dat het zo is, maar het is niet zo.

jo Planten en bomen kennen de seizoenen. Vogels en beesten hebben gevoelens. Mensen hebben herinneringen. Hoe zwaar vallen mij de liedjes! *neuriet*

Toen jij was weggegaan
Op zoek naar frisse lucht
Een vrij bestaan
Altijd op de vlucht

Alweer alleen
Was je heel bedroefd
Met je herinnering...

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Vogels. Wat weten we van vogels? Ze zien er heel anders uit wanneer ze er wel zijn dan wanneer ze er niet zijn. Voor zover bekend zijn er meer dan 10.000 vogelsoorten. Een vogel heeft het heelal geschapen. Met zijn tong. Maar wie laat ik deze vogels zien nu jij er niet bent?

jo Waarom, waarom, mijn echtgenoot zo ver weg, zo ver heen, waarom heb je niet naar me geluisterd? Waarom heb je me niet gehoord, al was het niet eens op klaarlichte dag of in de sleur van alledag, maar in een droom? Waarom heb je mijn smeekbeden niet verhoord? Waarom doe je mij dit aan? O, wat ben je toch een ellendeling! Wat ben je toch een stuk verdriet!

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest*, Jo doet wat hij *leest* Zij loopt naar haar echtgenoot. Knielt op één knie voor hem, slaat op het podium met een waaier, wijst beschuldigend met de linkerhand en begint plotseling te huilen. Hij begroet haar eerbiedig. *Hij omhelst haar.*

Er valt een ansichtkaart op de mat.

jo *leest* We reïncarneren in dit leven, niet erna. We laten niets achter dan het ruisen van het rijstpapier. Twee zuchten die worden weggedreven in een woordenstroom. Twee wolken die worden weggeblazen in een wervelstorm. De klank van een blauw blikken trommeltje. Met kinderen die muziek maken op de zijkant.

Er valt een ansichtkaart op de mat.

wim *leest* Misschien...

De bel gaat, Trrrring!

jo + wim *verschrikt* Daar zal je ze hebben!

Ze zetten de maskers op en stampen voor het laatst op de grond. Muziek: Reasons to be cheerful van Ian Dury and the Blockheads. Dansen. Buigen. Doek.

KINUTA – HET
VOLLERSBLOK

EEN NO⁻-SPEL

VERTALING UIT HET ENGELS
ERIK BINDERVOET

Personages in volgorde van opkomst

De Echtgenoot, een landheer *waki*¹

Zijn Zwaarddrager *wakizure*²

Een Dienstbode, Yu⁻ giri ('Avondmist') *tsure*³

(*Ko-omote*⁴-masker)

De Echtgenote *Maeshite*⁵

(*Fukai*⁶-masker)

Een Bediende *ai*⁷

De Geest van de vrouw, na haar dood *nochijite*⁸

(*Deigan*⁹ of *Yase-onna*¹⁰-masker)

Nanori-bue-fluïtmuziek; Echtgenoot op, gevolgd door Dienstbode. Hij staat in het basisvierkant, terwijl zij op een knie achter hem knielt.

echtgenoot *nanori*¹¹ Hier voor u staat een landheer uit Ashiya in Kyushu. Momenteel verblijf ik in Miyako, waar ik een rechtszaak van mij af te handelen heb. Ik had niet gedacht dat ik lang in Miyako zou zijn, ik ben er nu al drie jaar, en ik maak me grote zorgen over mijn vrouw en de toestand thuis. Daarom ben ik van plan mijn dienstbode Yu⁻ giri naar Ashiya te sturen.

mondo⁻¹² Luister even naar me, Yu⁻ giri. Ik maak me grote zorgen over mijn vrouw en de toestand thuis, en daarom stuur ik je naar Ashiya. Ga alsjeblieft zeggen dat ik zelf aan het eind van het jaar weer terug zal zijn.

dienstbode Dan ga ik meteen op pad, meneer. Ik zal zeggen dat u zelf zeker aan het eind van het jaar weer terug zult zijn.

Echtgenoot af

Dienstbode komt overeind en gaat naar voren naar het basisvierkant.

dienstbode *ageuta*¹³ Dit ogenblik:

In reiskostuum verglijdt de tijd
In reiskostuum verglijdt de tijd
En in herbergen valt de nacht;
Droom volgt op droom op geleende kussens.

Dus dag en nacht gaan om, tot ik gauw

mimet lopen

Eindelijk Ashiya heb bereikt
Eindelijk Ashiya heb bereikt.

*tsukizerifu*¹⁴ Wat ben ik blij! Ik heb me zo gehaast, dat ik het dorp Ashiya al bereikt heb.
Ik moet eerst zeggen dat ik er ben.

naamloos Neem me niet kwalijk! Is daar iemand? Ik ben het, Yu⁻ giri. Wilt u alstublieft zeggen dat ik ben aangekomen uit Miyako.

*Ashirai-muziek*¹⁵ *Echtgenote op. Zij stopt bij de derde den,*¹⁶ *met haar gezicht naar het publiek. Ondertussen trekt Dienstbode zich terug op de zitplaats van de toneelassistent.*

echtgenote *sashi*¹⁷ Droefenis!

Genesteld onder dekens van eendendons
Duchten geliefden toch het afscheid;
Vissen op hun kussens zij aan zij in zee
Vrezen toch de splijtende golf.
Droefenis tussen mandarijneenden

Al door elkander bemind

Sinds mensenheugenis.

Droefenis –

Er is meer droefenis tussen hen die samen zijn

Hoewel zij rondgaan in dezelfde wereld.

En ik, wier lief is weggegaan,

Hoewel hij nog leeft, word overmand

Door de vloed van de herinnering.

Mijn snikken zijn het niet vergeten. *huilt*

Mouwen verzadigd van tranen

Die vallen als een regen in stilte,

O hart, dat zelden opklaart!

Dienstbode is naar voren gekomen naar de eerste den.

dienstbode *mondo* Meldt alstublieft het nieuws dat Yu⁻ giri is aangekomen.

Echtgenote draait zich naar haar om.

echtgenote Wat zeg je? Yu⁻ giri? Dan hoef je jezelf toch niet te laten aankondigen! Kom alsjeblieft meteen naar binnen. *Echtgenote gaat voor het Koor zitten, Dienstbode voor de trommels.* Luister, Yu⁻ giri, ik ben natuurlijk blij om je te zien. Maar ik ben ook boos op je. Ongetwijfeld denkt hij nu anders over mij. Maar, als dat zo is, waarom heb jij mij dat dan niet laten weten? Geen boodschap met dat nieuws, nog geen woord meegegeven in de stroming van de wind?

dienstbode Ik wilde echt eerder naar huis komen, mevrouw, maar door de plichten jegens mijn heer had ik geen tijd om dat te doen. Geheel tegen mijn wil ben ik uiteindelijk drie jaar lang in Miyako gebleven.

echtgenote Je bent tegen je wil in Miyako gebleven, zeg je? Stel je voor! Ook daar, in de bloesemende Hoofdstad, temidden van een overdaad aan vertroosting, gaat het hart gehuld in droefenis.

koor *sageuta*¹⁸ Op het einde van de herfst

Kwijnt het platteland.

Geen vriend komt langs, het gras verdort;

Het oog verzwakt –

Het oog verzwakt,

Oude liefde, vriendschap vliedt. *huilt*

Wat biedt mij nog hoop

Voor de tijd die komen gaat?

ageuta Was het een droom,

Die drie jaren herfst
Was het een droom,
Die drie jaren herfst,
Ontwaken moet ik uit de droefenis,
Maar dat doe ik niet
Door de herfstecho's in mijn binnenste.
De oude tijd is nu voorbij
En liet hier geen schim of sporen na.
O, het is waar:
Was heel die wereld van ons
Door leugens niet bevlekt,
Het hart sprong op
Als je hoorde dat hij
Zijn warme, welkome woorden sprak.
O, dat dwaze hart!
Die dwaze, dwaze hoop!

Tijdens de passage hierboven is Bediende naar binnengeglijpt en heeft plaatsgenomen op de zitplaats van de dorpelings.

echtgenote *mondo* Wat raar! Ik hoor geluid ergens vandaan. Iets dat de vorm van klanken aanneemt. Wat kan het zijn?

dienstbode Iemand in het dorp slaat op een vollersblok.

echtgenote Ach ja, in mijn huidige ellendige toestand herinner ik me een oud verhaal. In China werd een man genaamd Sobu gevangen genomen door de Hunnen. Ook hij liet vrouw en kinderen achter. Omdat zij zich voorstelde dat hij wakker lag in de vrieskou van de nacht, beklom zij een hoge toren en sloeg op een dergelijk vollersblok. En misschien heeft de boodschap van haar liefde hem bereikt, want in zijn slaap in ballingschap, zo gaat het verhaal, hoorde Sobu, tienduizend mijlen verderop, het kloppen op het blok bij hem thuis. Misschien komt mijn hart tot rust als ik hetzelfde doe. Ja, op deze trieste avond. Ik leg zijn gewaad met de fel geschakeerde patronen op het vollersblok en zal erop slaan om mijn hart te bedaren.

dienstbode O, lieve mevrouw, op het vollersblok slaan is werk voor arme mensen! Maar als het uw pijn kan verzachten, zal ik voor u een blok in gereedheid brengen.

Ashirai-muziek. Echtgenote trekt zich terug op de zitplaats van de toneelassistent. De toneelassistent brengt vervolgens het vollersblok op het podium, een lichte stander waarover een gewaad kan worden gedrapeerd, al is dat met deze stander niet het geval. Echtgenote doet het bovengewaad van haar rechterschouder omlaag; dit is tegelijkertijd een

voorbereiding op het werk en een teken dat zij krankzinnig is. Zij loopt naar voren en gaat in het basisvierkant staan.

echtgenote *kakeai*¹⁹ Kom, kom, dan klop ik op het blok: Waar hij en ik, teerbeminden, samen waren.

dienstbode En trieste tranen nu een eenzaam bed bevleken.

echtgenote Zal het slaan mijn gedachten wijd en zijd verbreiden!

Echtgenote en Dienstbode zitten tegenover elkaar aan weerszijden van het vollersblok, Dienstbode op de zitplaats van de getuige. Ze staren ernaar, gebiologeerd.

dienstbode Yu⁻ giri doet mee,
En vrouwe en meid.

echtgenote Kloppen samen op het blok van kwade pijn.

koor *shidai*²⁰

Dennenzuchten vallen op het gewaad

Dennenzuchten vallen op het gewaad:

De wind met tijding van de kille nacht.

Beiden staan op. Echtgenote gaat naar het basisvierkant, Dienstbode gaat voor het koor staan. Beneden danst en mimet Echtgenote in overeenstemming met de tekst.

echtgenote *issei*²¹

De herfstwind vertelt van liefde verkild,

De herfstwind vertelt van liefde verkild,

koor Brengt me niets dan droefenis vanavond.

echtgenote Vreemden in verre dorpen

Staren stellig nu ook naar deze maan

koor Die nimmer vraagt wiens nacht de kijker ziet.

echtgenote *sashi*

O dit tijdstip heeft zijn eigen schoonheid!

De herfst is hier en schemerings eind.

koor De onzichtbare herfstwind zendt luid

Het burlen van een hert

Als rilling door het hart,

Ongezien valt ergens van een tak

Het allerlaatste blad.

Er is ontzag in de schaduw

En zelfs de maan schijnt kalm

Door het gras van verlangen aan de dakrand,

echtgenote Mijn blinde ziel die neerhangt

Als een gordijn
Dat glimt van dauw, terwijl ik,
koor Heel de nacht, blijvend verdriet laat zien.

*kami-no-ei*²² De paleisklok wijst omhoog,

Een uur voor tovenarij;

De wind ruimt naar het noorden.

Vlakbij wordt op een blok geslagen,

Eerst langzaam dan snel;

Zijn er vollers in het dorp?

De maanrivier stroomt uit over het westen

Terwijl de ondergaande maan diep zinkt.

*uta*²³ De balling Sobu slaapt in het noorden

Terwijl mijn lief

Onder de oostelijke hemel ligt.

Herfstwinden

Die binnenrazen uit het westen,

Blaast mijn boodschap naar hem toe. Kom,

Klop zijn gewaad, zo dun van stof!

ageuta O den bij de dakrand van dit, zijn thuis,

Ik smEEK u, wees welgezind!

Houd in uw takken

Niets vast van het luide brullen

Van de reizende storm

Die uw reizen achterna reist!

Neem mee de stem van dit blok, o wind,

Blaas hem naar mijn man daarginder!

Maar zachtjes, welgezinde wind in de den –

Want als alles wat ik op mijn hart heb

Hem bereikt terwijl hij droomt van mij...

O, verstoor het web van zijn dromen niet!

Want als je dat doet – wie komt er dan,

Afgemat door de tijd,

Om dit gewaad van hem te dragen?

Maar als hij komt,

Dan zullen wij voor de eeuwigheid

De stof verstellen tot iets nieuws.

Ai, zomergewaad, zo dun: zo dun
Als zijn oude beloften, ik haat ze!
Ja, moge de man die ik liefheb zo lang leven
Als die lange nachten dat de maan
Me uit mijn slaap houdt!
Kom, klop het gewaad!

*Echtgenote blijft dansen en mimen totdat zij en Dienstbode, aan het eind van de kuse-
passage hieronder, weer tegenover elkaar gaan zitten aan weerszijden van het vollersblok.
kuse²⁴*

Deze belofte bindt de Tanabata Sterren,²⁵
De Herdersjongen en het Weefstertje:
Dat zij ieder jaar, één nacht,
Korte tijd, samen zullen zijn,
Tot wederom de golven
Van de Hemelse Rivier
Opkomen om hen uiteen te drijven
Alsof een schaar hun tijd verknipt.
Zo dun zijn de zomerkleren!
Dit armzalige afspraakje geeft ze niets
Dan verwarde harten; en tranen,
Zwak als druppels dauw,
Maken hun mouwen nat.
Laat hen, O golven, zijn als waterpest
En was die twee in omhelzing schoon
Als schuim op de stroom.
echtgenote O dageraad,
De zevende van de zevende maan!
koor Maar zijn de achtste maan
En de negende daar,
Als de nachten lang worden,
Dan stuur ik duizendstemmig,
Tienduizendstemmig
Mijn tijding vol droefenissen naar hem toe!
Kleurenschijnsel van de maan,
Beroering door de ademkleuren van de wind,
Ijsbloemen glinsterend in het bleke licht

Slaan je koud om het hart
Terwijl het blok weerklinkt
En de nachtwind jankt.
Jammerschreeuwen, schrille krekelkreten
Vermengen zich met de wenende dauw
Tot een fluisterend klaaglied
In het kleed van schoonheid:
'Horo horo hara hara hara,'
Klinken ze, en O, tussen al die klanken,
Welke kreet is de klopp van het blok?

*Dienstbode staat op, gaat naar de hoekpilaar en knielt vervolgens op één knie voor
Echtgenote.*

dienstbode *mondo*ˉ Neem me niet kwalijk, mevrouw. Kennelijk komt onze heer deze herfst
niet terug.

echtgenote *kudoki*²⁶

Dan verafschuw ik hem!
Hij had beloofd 'aan het eind van het jaar'
En ik, die wel wist dat hij loog,
Keek toch uit naar hem. *begraaft haar gezicht in haar handen* Het is dus waar.
Zijn liefde is echt verkild.

*Dienstbode gaat achter Echtgenote staan en legt haar handen op schouders van Echtgenote
om haar te troosten.*

koor *sageuta* Denk dat nooit van hem,
Maande mijn al te tere hart
Dat nu breekt.

*Terwijl Koor verder zingt, steekt Echtgenote het podium en de brug over, verdwijnt door het
gordijn en sterft. Dienstbode gaat eerst achter haar aan. Bij de derde den stopt Dienstbode
abrupt, trekt haar handen terug en huilt.*

ageuta De kreten vervagen.

In winterse velden
Stokken de insectenstemmen en sterven weg.
Het bloesemhart van de verwarde grassen
Voelt de verdorrende beroering
Van waanzins woeste wind.
Verzonken op een ziekbed
Blaast ze haar laatste adem uit

Totdat ze niet meer is,
Blaast ze haar laatste adem uit
Totdat ze niets dan leegte is.

Dienstbode af

Toneelassistent verplaats het vollersblok op het podium naar voren.

* * *

Bediende staat op en begeeft zich naar het basisvierkant.

koor Voor u staat iemand die in dienst is van de heer van Ashiya in Kyushu. Terwijl deze nu drie jaar lang verwickeld was in een rechtszaak in Miyako, had mijn heer zoveel heimwee dat hij heel graag terug naar huis wilde. Toen er uiteindelijk in zijn voordeel vonnis was geweest, stuurde hij zijn dienstbode Yu⁻ giri voor hem uit om zijn aankomst aan te kondigen. Zij moest de boodschap overbrengen dat hij aan het eind van het jaar terug zou zijn. Mevrouw was dolgelukkig, want hij was drie jaar weggeweest en ze wilde hem natuurlijk heel graag zien. Het eind van het jaar naderde, maar ze kon haar ongerustheid om hem geen moment vergeten; en zo kwam ze op het idee dat het haar misschien iets zou opluchten als ze op een vollersblok zou gaan slaan, zoals de vrouwen in het dorp dat doen. Ze deed het aan één stuk door, samen met

Yu⁻ giri, want Yu⁻ giri was diep geraakt door haar radeloosheid en hield haar trouw gezelschap. Kortom, Yu⁻ giri deed haar best om haar meesteres op te monteren. Maar toen kwam het nieuws uit Miyako dat mijn heer aan het eind van het jaar toch niet zou terugkomen. Mevrouw nam het niet goed op, zoals te verwachten is van een vrouw, en ze trok de conclusie dat hij niet terugkwam, omdat hij niet meer om haar gaf. Ze begon te malen en op het laatst stierf ze. Toen mijn heer na verloop van tijd vernam dat zij was gestorven, haastte hij zich meteen naar huis, overmand door verdriet. Maar de tragedie was niet meer terug te draaien. Daarom liet hij aan de boogpees plukken²⁷ om haar geest op te roepen, en offerde hij aan de boeddha's het vollersblok waarop zij had geslagen tot het moment waarop zij stierf. En hij besloot dat er een dienst moest worden gehouden om haar te troosten en te begeleiden. Hij gaf mij de opdracht naar de mensen van hier te gaan om deze dienst bij hen aan te kondigen, zodat iedereen hem zou bijwonen. Luister nu, beste mensen! Kom nu samen voor de dienst! Kom nu samen! Kom bijeen! *loopt over de brug in de richting van het gordijn als Echtgenoot binnenkomt, met een rozenkrans in z'n handen en gevolgd door Zwaarddrager Ah! Daar is mijn heer! knielt op één knie. Echtgenoot stopt. Ook Zwaarddrager knielt op één knie* Neem me niet kwalijk, heer. Ik heb de dienst aangekondigd, zoals u heeft gevraagd.

echtgenote Is het vollersblok nog precies zoals hij was?

koor Ja, heer.

Echtgenoot gaat voor het vollersblok zitten. Zwaarddrager gaat achter hem zitten aan zijne kant en buigt vol eerbied.

Bediende trekt zich terug op de zitplaats van de dorpeling; na de opkomst van de Geest glipt hij weg.

* * *

echtgenote *naamloos* Het is te wreed!

In boosheid dat er drie jaren waren verstreken

Is de vrouw die ik miste

Toen ik van haar gescheiden was

Nu voorgoed van mij gescheiden.

ageuta Alles vergeefs,

Maar berouw komt niet voor de zonde

En wroeging steekt me duizend maal,

Wroeging steekt me duizend maal.

Er is een manier

Om haar weer terug te brengen

Van onder de zoden vandaan,

Haar op te roepen

Bij de punt van de gekromde boog,

Zo heb ik gehoord

Van de achtduizend schimmen,

Wier koor dit is –

De schaduwrijke sprieten gras.

Droefenis!

Achtduizend maal, zeggen ze,

Draait berouw in het rond

Voor het zichzelf tot stilstand brengt.

Droefenis!

Arme ziel, laat ons spreken met zijn twee,

Arme ziel, laat ons spreken met zijn twee.

Echtgenoot gaat zitten op de plek van de getuige, en Zwaarddrager bij hem in de buurt.

Deha-muziek²⁸ Geest op, wankel leunend op een staf. Zij stopt bij de eerste den.

geest *ageuta*

In de Rivier van de Drie Oversteken²⁹

Zonk ik, verzwolgen door de wateren:

Een spatje schuim

Veroordeeld tot een duister lot.

beneden, gaat naar de shite-positie en begint te mimen in overeenstemming met de tekst

*kuri*³⁰ Grafpruimen bloeien vrolijk zij aan zij

En tonen de lente aan onze droeve wereld;

Lantaarns

Ontstoken om de dolende schim te begeleiden

Laten de herfstmaan zien,

Het gezicht van waarheid vol.

kudoki Maar het wellustige liefdeskarma Beheerst mij nog steeds,

Vuren van verlangen smeulen dag en nacht.

Net als hiervoor heb ik geen rust; deze zonde,

Een hart verstrikt in pijn, geeft mij zijn loon:

Aanvallen door hellekwellers, de Abo⁻ rasetu,

draait zich boos om naar Echtgenoot, stapt op hem af en begint te huilen

Zwaaiend en beukend met hun roeden.

Blijf maar slaan (brullen ze),

Dat heb je verdiend,

Blijf maar slaan op het blok: want al mijn haat

*noriji*³¹ Brengt mij de vrucht

Van mijn vals verkleefd zijn

koor Brengt mij de vrucht

Van mijn vals verkleefd zijn.

Ai, vals verlangen en fatum!

Gekwelde tranen raken het blok,

Veranderen van water in vuur.

Gesmoord in rook en vlammen

Gil ik, maar geluidloos.

Ook het blok maakt geen geluid en de wind

Geeft geen stem aan de dennen.

Alleen het vuil gevloek

Van kwellers in mijn oren, O gruwel!

beneden, mimet en danst een passage die muzikaal gesproken de climax van het stuk is

*dan-no-uta*³²

Traag als schapen of fluks als veulens,

Traag als schapen of fluks als veulens

Gaan de Zes Rijken van Verandering en Voorbijgaan³³ rond,

Want je ontsnapt niet aan karma's rad.

Het draait almaar door en door,

En totdat je je wagen

Uit de poort van het Brandende Huis³⁴ rijdt

Draai je met hen mee, almaar door,

Immer verdrinkend

In de zee van geboorte en dood.

O wrede, O droeve wereld!

geest Woede die voortkruipt als een klimplant

koor Woede die voortkruipt als een klimplant

Woekert slechts. Mijn gezicht, O schande,

Is het ware gezicht van

Wanhopig verkleefd zijn zelf!

Echtgenoot van wie ik zo houd,

Twee levens³⁵

Had je mij beloofd,

Zoals man en vrouw dat doen,

En toewijding bezwoer je me,

Voor duizend generaties,

Tot het einde der tijden, als de zeeën

De onschendbare Dennenbergen van Sue³⁶

Verzwelgen.

Maar jouw geloftes waren leeg.

Het waren leugens.

Loze spotternij, als dwerggolven.

Was dat echt alles wat jouw liefde waard was?

Is dat het hart van een man?

'Jokkebrok' noemt men de kraai,

Maar zelfs die houdt zich aan zijn woord.

Welke idioot noemt 'jou' oprecht,

De dolende echtgenoot?

Planten en bomen, die kennen de seizoenen;

Vogels en dieren, die hebben een hart.
Hoe terecht dacht ik aan Sobu
Die aan een zuidwaarts vliegende wilde eend
Een brief vastbond
Die tienduizend mijlen verderop
Aan haar zijn boodschap bracht:
Want hij hield van haar.
De liefde in zijn hart en zijn geloftes
Waren allesbehalve oppervlakkig.
Waarom toch, O waarom, mijn echtgenoot,
Ver weg,
Heb je mij niet, in klaarlichte gedachten
Overdag,
Of dan toch tenminste in een droom,
Horen slaan op het vollersblok
En mijn pijn gemerkt?
O, je bent afschuwelijk!

Geest, boven, gaat naar Echtgenoot, knielt op één knie voor hem, slaat met haar waaier op het podium, wijst beschuldigend met haar linkerhand en begint plotseling te huilen. Met zijn handpalmen samengevouwen over de kralen van zijn rozenkrans, begroet hij haar eerbiedig.
*kiri*³⁷

Zo machtig, de gezongen Lotus Sutra,
Zo machtig de gezongen Lotus Sutra,
Voor de geest gaat een helder pad van licht
Open naar Boeddhaschap.
Zie, hoe uit het blok
Waarop zij kort heeft geslagen,
Zijn weklacht de hare,
Een volmaakte bloem
Is ontloken: de ware Levensles
Nu het zaad van haar verlichting
Nu het zaad van haar verlichting.

Ze kijkt opzij vanaf het basisvierkant en stampt een laatste keer op de grond.

HET SPOOK VAN DE VRIJHEID

EEN GEDICHT

Het spook van de vrijheid
(vrij letterlijk naar Buñuel)

Een stel komt gelijktijdig klaar
Onder het slaken van de volgende kreten:
Hypotheekrenteaf trek! Bonussencultuur!
Rijbewijs! Vuilniszak! Stofzuigen!
Afwassen! Afzuigen! Stofhappen!
Kluister de vrijheid!
De man haalt een vlo
Van de wreef van zijn voet
En verzuipt het beestje
In een kommetje water
Waarin hij doodgemoedereerd
Een paar druppeltjes afwasmiddel laat vallen.
Hij kleedt zich aan en gaat naar zijn werk.
De vrouw dekt de tafel.
Ze doet
Het tafelkleed eerst, dan de bordjes,
De eierdopjes,
De kopjes, het hartige beleg,
De zoetigheid
En tenslotte de messen.

Er wordt gebeld.

Een stem, door de telefoon:

– Ik heb een droevige mededeling voor u.

Ik ben bang dat uw man vermoord is.

– Nee! Dat kan niet waar zijn!

Roept zij, vertwijfeld.

– Wacht, ik geef hem zelf wel even.

Een andere stem door de telefoon,

Haar man:

– Je moet nu naar het bureau komen

Om me te identificeren.

De vrouw hangt op

En ruimt af. Ze zegt:

– Ik had toch helemaal geen honger.

Ze doet

Eerst de messen, dan de zoetigheid,

Het hartige beleg, de kopjes,

De bordjes

En tenslotte het tafelkleed.

De eierdopjes vergeet ze.

Als ze het tafelkleed uitklopt

In de tuin

Vallen ze eruit en belanden

Tussen de ontluikende sneeuwkllokjes.

Achterin de tuin, bij de vlier,

Staat een man met Japanse eetstokjes.

Tussen de stokjes

Houdt hij een kluit

Pikzwarte aarde geklemd.

– Ja! zegt hij,

Schön, schön!

De vrouw gaat naar de keuken,

Besmeert een homp stokbrood

Met kipkerriesalade

En propt de homp in haar mond.

Ze spoelt het weg met rooibessenthee.

Dan gaat ze naar buiten,
Nog steeds naakt.
Bij een zebrapad
Maakt een lesauto een noodstop voor haar.
– Heel goed. Bij de volgende kruising linksaf,
Zegt de rij-instructeur tegen zijn leerlinge.
Bij de volgende kruising zwenkt de auto
Naar rechts.
– Uitstekend. Bij het volgende stoplicht door
Rood.
De auto stopt voor groen.
– Prima. Nu plankgas naar mijn huisarts,
Nou ja, niet mijn eigen huisarts,
Maar een andere.
Weet u er toevallig een?
Het is tijd voor mijn jaarlijkse check-up
En ik wil een second opinion.
Het duurt vast niet lang,
Maar u kunt de motor wel even afzetten.
Ben zo terug.
Terwijl de motor stationair blijft draaien,
Stapt de man uit.
Hij neemt plaats in de wachtkamer.
Geluiden van een verbouwing
In volle gang.
– Ja? wordt er geroepen.
Hij doet de deur naar de praktijk open
En ziet daar de dokter staan
Omringd door negen smetteloos
Witte verpleegstertjes.
Het is een enorme puinhoop,
Ladders tegen de muur,
Geopende verfblikken op de grond,
Planken,
Gereedschap.
– Hoe hebben we het nu?

Zegt de dokter, verontwaardigd.

– Sorry, ik dacht dat u mij riep.

– Geen sprake van,

U bent nog niet aan de beurt.

Zegt de dokter, nogmaals verontwaardigd

En smijt de deur dicht

In het gezicht

Van de rij-instructeur

Die teruggaat naar de wachtkamer,

Mokkend, op zijn beurt verontwaardigd:

– Of ik ga wel helemaal weg,

Als u dat liever heeft.

Verdiept in een artikel

Over villa's in Toscane

Wordt hij alsnog geroepen.

Joviaal

Houdt de dokter de deur voor hem open

En zegt:

– Let maar niet op de rommel.

De man slikt zijn woede in.

De vrouw wordt wakker

Op een zebrapad

In een glimmende zwarte regenjas

Met rode knopen.

Aantekeningen

Het Goedgemutste Koppel, het stuk dat Wim en Jo bespreken en repeteren, is voor een deel gebaseerd op *Kinuta (Het Vollersblok)*, een laat stuk van Zeami (ca. 1363-ca. 1443), de grootmeester van het No⁻-theater. No⁻ betekent ‘vertoon van talent op toneel’.

Een vollersblok, bord of plank, in de vertaling van Ezra Pound/Ernest Fenollosa een ‘silk-board’, een zijde-bord. Werd gebruikt om stoffen, door erop te slaan, kloppen of stampen, te laten vervilten (‘vollen’), ‘om de vezels dichter ineen te werken, waardoor een stevige, waterdichte stof ontstaat die minder vatbaar is voor krimp’.

Royall Tyler, *Japanese No⁻ Dramas*, Penguin Books, 2004

Ezra Pound, *The Translations of Ezra Pound*, Faber & Faber, 1984

Donald Keene, *No⁻ The Classical Theatre of Japan*, Kodansha International, 1974

Erika de Poorter, *No⁻ Het klassieke theater van Japan*, Amsterdam University Press
Salomé, 2001

Wilt Idema & Pim de Vroomen (samenstellers), *Vormen van dramatische kunst in China, Korea en Japan*, De Arbeiderspers, 1972

Zeami, *Fu⁻shikaden, The Flowering Spirit*, Kodansha International, 2006

Arthur Waley, *The No⁻ Plays of Japan*, Charles E. Tuttle Company, 1996

Eric C. Rath, *The Ethos of Noh Actors and their Art*, Harvard University Press, 2004

Erika de Poorter, *De Kraanvogel en de Schildpad*, Meulenhoff, 1978

Erika de Poorter, *No⁻ en Kyo⁻gen*. Samengevat door Loes Goedbloed, in: Holland
Festival Japanse Kunst, 1983

Zeami: 'Je moet weten hoe het zit met essentie en functie in No⁻. Essentie is als de bloem en functie is als de geur. Dit is weer zoiets als de maan en het maanlicht. Als je de essentie kunt begrijpen, komt de functie vanzelf. Dus de mensen die het weten kijken naar No⁻ met hun geest en de mensen die het niet weten kijken naar No⁻ met hun ogen. Wat met de geest word gezien is essentie, wat met de ogen wordt gezien is functie.'

'De gebaren van de spelers zijn sober en gracieus. Lompe of storende bewegingen worden zoveel mogelijk vermeden. Rustig en zonder de hielen van de grond te lichten verplaatsen de acteurs zich. Zij glijden bijna over de planken van het podium die geboend zijn als een spiegel. De meeste gebaren illustreren de tekst en geven handelingen en gevoelens weer. Zij zijn echter nooit realistisch, maar meestal symbolisch en onderworpen aan strenge conventies. Zo wordt grote smart bijvoorbeeld uitgedrukt door een gestrekte handpalm voor het gezicht te brengen, terwijl het even aanraken van een mouw van een partner een vurige omhelzing suggereert, en een stap achterwaarts verontwaardiging, verwondering of blijdschap betekent. Sommige gebaren beschrijven iets uitwendigs: het beven van de handen is soms een illustratie voor het vallen van de bladeren van de herfst.' (Erika de Poorter, *No⁻ en Kyo⁻gen*, 1983)

De tekst *Overlast* werd voor het eerst gespeeld op donderdag 6 januari 2011 als lunchtheatervoorstelling van en in Theater Bellevue, Amsterdam

Spel: Johanna ter Steege, Wim Bouwens

Regie: Karina Kroft

Een productie van Bellevue Lunchtheater

www.theaterbellevue.nl

Overlast is financieel mogelijk gemaakt door Productiehuis Bellevue

Erik Bindervoet (1962) publiceerde zes dichtbundels bij uitgeverij de Harmonie, het meest recent *Het spook van de vrijheid*. Vertaalde met R.J. Henkes voor 't Barre Land *Hamlet* van W. Shakespeare en *De laatste dagen der mensheid* van K. Kraus.

Michèle Bernard (1967) opgeleid aan de UvA tot psycholoog, maar al jaren werkzaam als literair vertaler; o.a. van *Hou van die hond* van S. Creech waarvan in 2010 een voorstelling is gemaakt door Toneelgroep Kwatta.